

[EST](#) [ENG](#)[MINISTEERIUM](#)[KONTAKTID](#)[VALDKONNAD](#)[AVALIK TEAVE](#)[UUDISED JA ARTIKLID](#)[Esileht](#) » [Valdkonnad](#) » [Looduskaitse](#) » **Igaüheõigus (Looduses liikumine)**

Igaüheõigus

Eesti loodus on meie kõigi, kogu rahva ühisvara, millest on õigus osa saada igaühel. See asetab igaühele, kes loodusega kokku puutub, nii matkajale, puhkajale kui maaomanikule ja maavaldajale kohustuse hoida loodust inimväärse, puhta ja kaunina. Põhjamaiselt hapra looduse koormustaluvus pole suur, seepärast tuleb kaitsta tema häirimatust ja elustikku. Nii säilib ta ka meie järglastele.

Kõiki õigusi ja kohustusi, mis seovad inimest loodusega, nimetatakse kokkuvõtvalt igaüheõiguseks. Tegu on eetiliste tõekspidamistega, mida on austanud juba meie esiisad ja mis tuginevad nii tavadele kui seadustele.

LOODUSES LIIKUMINE

Eramaal võib liikuda päikesetõusust kuni loojanguni, kui sellega ei tekitata kahju maaomanikule või muule maavaldajale. Kui eramaa on tarastatud või liikumist keelava tähistusega, siis on selle läbimiseks vajalik omaniku luba. Piirdeks ei loeta ainult karjamaa tarastamiseks ehitatud lihtsat karjaaeda ja varisenud aeda.

Maaomanikud või muud maavaldajad ei või keelata kaaskodanike liikumist avalikel ja avalikuks kasutamiseks määratud maadel, teedel ja veekogudel, samuti jääl ning kallasrajal. Talvel võib jääl liikumist keelata või reguleerida Päästeamet.

Igaühe liikumine ei ole siiski lubatud külvil, orasel, viljas, istandikus ja mesilas, samuti kohas, kus sellega võidakse tekitada kahju omanikule, kuigi alal puudub piire või keelav tähis. Suvel tuleb põldude vahel liikuda piki põllupeenart või mööda kuivenduskraavi kallast.

Kõikidel avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel on igaühele kasutamiseks avatud kuni 4 m laiused kallasrajad. Kallasrada võib ulatuda laevatatava veekogu ääres kuni 10 m kaugusele veepiirist. Kui kallasrada on üle ujutatud, siis on kallasrajaks 2 m laiune kaldariba. Omanik ei tohi seda sulgeda isegi siis, kui eramaa on tarastatud või liikumiskeeluga tähistatud. Kallasradadel paiknevatel karja- ja muudel aedadel peavad olema väravad.

Avalikus kasutuses ei ole ühe maaomaniku maal tervikuna paiknev umbjärv või mitme maaomaniku maadel paiknevad viiest hektarist väiksemad järved, samuti ojad ja magistraalkraavid, mille vesikonna suurus on alla 25 m². Sellistel veekogudel ei ole igaühele avatud kallasrada ja ka veekogul liikumiseks on vaja maaomaniku või muu maavaldaja luba.

Kallasrada ei ole ka joogiveeallikana kaitstaval veekogul, kalakasvatusel või teisel erikasutuses oleval veekogul.

Avalikus kasutuses olevate veekogude nimistu kinnitas Vabariigi Valitsus 1996. aastal.

Liikumine kohalike elanike õue-aiamaal ei ole kodurahu tagamise nimel lubatud isegi siis, kui see on tähistamata. Kohalikuks elanikuks loetakse ka suvekodu elanik. Kui hajakülas paiknev maakodu on avalikust teest kaugemal kui 200 m, tuleb sellest mööduda võimaluse korral vähemalt 150 m kaugusest.

Metsad võib kohalik omavalitsus põua ajal liikumiseks ajutiselt sulgeda, sellest teatatakse massiteabevahendite kaudu.

Tuleohutuse tagamiseks võib niisuguse kitsenduse seada ka metsaomanik, selgitades sulgemise keeldu vastavatel tähistel.

Mootorpaadiga võib sõita avalikul või avalikuks kasutuseks määratud veekogul, kuid alla 100 ha suurusel järvel loetakse seda kohatuks. Tava ei puuduta valve- ja päästeteenistuse mootorpaate.

Paadisõitjad peavad vältima sissesõitu kalakoelmusse kudemis- või veelindude hulgalise pesitsemise paikadesse pesitsusperioodil. Sellised kohad tuleb looduses tähistada ja neist tuleb teada anda infoallikates. Paadiga ei tohi ületada vette asetatud ja tähistatud kalapüüniseid, sellega kahjustatakse omandit.

Loodusmaastikel liikudes tuleb vältida loomade ning lindude, eriti kaitsealuste liikide häirimist nende pesitsusperioodil, elu- ja sigimispaias ning rännuteedel.

Kultuurmaastikel liikudes tuleb enda järel sulgeda karjavärvad, seda ka talvel.

Looduskaitsealadel ja kaitsejõudude maadel võib kehtida liikumise erikord. Liikumine võib olla suletud kaitsejõudude polügoonidel õppuste ajal, millest kaaskodanikke teavitatakse tähistega looduses.

Igaüheõigus ei puuduta spordi- ja muude massiürituste korraldamist maastikul. Nende organiseerimiseks tuleb taotleda maaomanike või muude maavaldajate, vajadusel ka kohaliku omavalitsuse nõusolekut.

LOODUSES VIIBIMINE

Lühiajaline maastikel viibimine puhkamiseks, päevitamiseks, suplemiseks, loodusandide korjamiseks, kalastamiseks, paadi ankurdamiseks või randumiseks on lubatud samades kohtades ning samadel tingimustel kui maastikel liikuminegi. Pikemaks ajaks peatumiseks, telkimiseks ja tuletetemiseks on vaja maaomaniku või muu maavaldaja luba. Riigimets on avatud kõigile. Igaüheõigus lubab ööbida riigimetsas ja süüdata lõket tähistatud ja ettevalmistatud telkimis- ja lõkkekohtades.

Lõket ei tohi teha turbapinnasele, kus see võib tekitada põlengu, ega ka rannaliivale, kui randa kasutatakse supelrannana. Tuld ei tohiks teha maakividele, sest need võivad hakata hiljem lagunema. Loata võib tuld teha matkapliidil, kus tuli asub maast kõrgemal.

Lõkkematerjaliks võib korjata metsa alt risu. Kuivanud puud võib langetada ainult maaomaniku loal. Lõke peab olema ohutu ning lahkumisel tuleb veenduda, et tuli on summutatud ja söed lõplikult kustunud.

Koht nii lühiajaliseks peatumiseks kui telkimiseks tuleb valida selline, et oleks tagatud kohalike elanike rahu. Tuleb arvestada sedagi, et häiritud õuekoerad võivad üles äratada kogu küla. Sobimatu on telkida niitmata heinamaal, sest heina tallamine tekitab omanikule kahju.

TEED JA JALGRAJAD

Avalikku teed, sealhulgas riigimetsa rajatud sihti võib kasutada igaüks. Jälgida tuleb liiklusemärgid ja täita liikluseeskirju. Talvel on kõigil lubatud kasutada tavakohaseid taliteid ja jalgteid ning ületada põlde. Seejuures ei tohi häirida kohalikke elanikke müraga.

Maaomanik võib märgi ja tähisega keelata sõitmist erateel, mis ei ole avalikus kasutuses. Maaomaniku kodu läheduses parkimiseks tuleb ka tähistatud keelu puudumisel küsida temalt luba.

Avaliku või avalikuks kasutamiseks määratud veekogu veeteed on liikluseks avatud kõigile. Igaüheõigus ei anna luba sildumiseks ja paadi sidumiseks eraomaniku paadisillale. Randumine kaldal ja pääs kallasrajale on lubatud kõigile.

Igaüheõigus ei anna luba liikuda väljaspool avalikke teid mootorsõidukitega, välja arvatud talvel lumesaaniga. Kauaaegsete tavade kohaselt kujunenud jalgrajad on vabaks kasutamiseks kõigile jalgsi, jalgrattal, suuskadel või ratsa. Selliseid teeradu ei tohi maaomanik või maavaldaja sulgeda. Tõkestamiskeeld kehtib ka veeteedel. Kui avalikule või avalikuks kasutamiseks määratud veekogule siiski ehitatakse pais, siis peab selle omanik kindlustama võimaluse selle ületamiseks sobivas kohas. Sillad ja purded väikejõgedel peavad võimaldama normaalse veeseisu ajal nende alt paadiga läbipääsu. Avaliku või avalikuks kasutamiseks määratud veekogu omanikul või muul valdajal lasub kohustus hooldada veekogu, koristada vette langenud puud, tagamaks jõe kallaste kindluse ja jõe kasutamise veeteena.

Suusaradadel liikujad peavad arvestama, et karjamaa- ja muud tarastust ei tohi kahjustada.

Maaomanikud või muud maavaldajad peavad võimaldama kõigile jalgsi juurdepääsu nende maadel asuvatele muinsuskaitse- ja loodusobjektidele, samuti supluskohadele, purretele tavakohastel jalgradadel, jalgsi läbitavatele koolmetele ning joogikõibliku veega looduslikele joogiveeallikatele. Omaniku õueaiamaal paikneva objekti külastamiseks on siiski loa küsimine vajalik.

Õppe-, orienteerumis- ja muude püsiradade rajamiseks ja tähistamiseks tuleb alati saavutada kokkulepe maaomaniku või muu maavaldajaga. Sellistel tähistatud radadel on kõigil õigus liikuda.

KÜLASTUSMAKS

Looduses viibimine ja liikumine on kõigile tasuta, kuid külastusmaksu võidakse siiski kehtestada kohtades, kus on tehtud kulutusi loodusandide saagikuse tõstmiseks, muinsus- või looduskaitseobjekti säilitamiseks, sellele paremaks juurdepääsuks või ümbruse esteetilise väärtuse tõstmiseks. Tasuline võib olla ka kinnise supelranna kasutamine, kuid seal peab kallasrada olema määratud laiuses avatud kõigile.

LOODUSANDIDE KORJAMINE

Metsamarju, seeni, lilli, ravimtaimi, sarapuupähkleid ja muid loodusande, mis ei ole looduskaitse all, on lubatud korjata kõigil, kõikjal ja alati eeldusel, et korjamiskohas on viibimine lubatud. Eramaal ja -metsas, kui need on piiratud ja tähistatud, on loodusandide korjamiseks vajalik maaomaniku või muu maavaldaja luba. Eramaa omanikul või muul maavaldajal on õigus keelata oma maal loodusandide korjamist siis, kui sellega tekitatakse talle ülemäärast kahju või rikutakse vägivaldselt tema kodurahu.

Tehnilise toorme, nagu pajukoore, korvivitsade, männikasvude, vaigu jms kogumine igaüheõiguse alla ei kuulu. Murda elusaid puid ja põõsaid, koorida tüvesid ja langetada kuivanud puid võib ainult omaniku loal.

Igaüks võib võtta looduslikest veeallikatest vett nii joogiks, pesemiseks kui olmevajadusteks, samuti varuda kõikjalt jääd. Talukaevust vee võtmiseks on vajalik omaniku luba.

KALASTAMINE JA JAHT

Igaühel on õigus avalikul või avalikuks kasutamiseks määratud veekogul, sh mitme maaomaniku või muu maavaldaja vooluveekogul kalastada ühe lihtkäsioõngega kellelegi tasu maksmata. Muul eraveekogul võib kalastada ainult veekogu omaniku loal. Teiste kalapüügivahenditega on kalastamine lubatud vaid kalastajakaardiga ning seadusega sätestatud korras.

Jahipidamine on Eestis korraldatud seadusega, see ei kuulu igaüheõiguse alla.

Koeraga võib looduses liikuda vaid teda lõas pidades, välja arvatud jahi ajal.

Maastikul liikuja peab vältima metsloomade ja lindude häirimist, seda eriti nende sigimis- ja pesitsuspaikades. Ka veekogudel ei ole lubatud sõita kalade kudemis- ja lindude hulgalise pesitsemise paikadesse.

LOODUSE RISUSTAMINE

Looduses viibides ja seal liikudes ei tohi loodust risustada. Tuleb meeles pidada, et tänapäeval rohkesti kasutatavad plastpakendid ei lagune ja lubamatu on neid endast loodusesse maha jätta Bensiini ja õlid kuuluvad ohtlike jäätmete hulka ning need tuleb alati loodusest lahkudes kaasa võtta.

IGAÜHE VASTUTUS

Kui inimene tekitab oma tegevusega tahtmatult või tahtlikult kahju loodusele, looduskaitseobjektidele või kaitstavatele liikidele, kivististele ja mineraalidele, samuti maaomanikele või muudele maavaldajatele või rikub nende seaduslikke õigusi, tuleb tal kahju (põlengud, vilja ja heina tallamise, reostamise jms) hüvitada. Hea on,

kui hüvitatakse vabatahtlikult ja südametunnistuse järgi. Vastasel juhul on kahjukannatajal õigus hüvitus süüdlaselt sisse nõuda seaduses kehtestatud korras.

Looduse, samuti maaomaniku või muu maavaldaja kodurahu ning omandi rikkumine võib tuua kaasa haldus- ja kriminaalvastutuse.

KUST SAAB INFOT?

Esmasteks teabeallikateks on loa andjad, s.o maaomanikud ja muud maavaldajad.

Vallavalitsuses on vallavanema ja vallasekretäri kõrval kõige teadjamaks omavalitsusametnikuks valla maakorraldaja. Maakonna tasandil saab igaüheõiguse kohta asjakohast informatsiooni maakonna keskkonnateenistusest ja keskkonnainspeksiooni piirkonna kontorist, kes teavitavad üldsust kõigile kättesaadavate infokanalite kaudu ka kõikidest seadusjärgsetest ajutistest või alalistest igaüheõigust ahistavatest kitsendustest.

Teavet saab ka iga maakonna turismiinfokeskusest.

LÜHIKOKKUVÕTE

Looduses võib:

- * liikuda jalgsi, jalgrattaga, suuskade, paadiga ja ratsa kõikjal, kus see ei ole seadusega või seaduse alusel keelatud;
- * viibida kõikjal, kus on lubatud liikuminegi;
- * korjata metsamarju, seeni, lilli, ravimtaimi, sarapuupähkleid ja muid loodusande, mis ei ole looduskaitse all;
- * kalastada ühe lihtkäsiõngega avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel.

Looduses ei või:

- * liikuda kohalike elanike koduõuel, istandikes, mesilates, külvidel, viljas ja mujal põllumajandusmaal, kus omanikule tekitatakse sellega kahju;
- * süüdata lõket ja telkida maaomaniku või maavaldaja loata;
- * pidada jahti ja kalastada ilma vastava loata, välja arvatud lihtkäsiõngega;
- * vigastada puid ja põõsaid;
- * häirida kohalike elanike kodurahu;
- * kahjustada metsloomade ja lindude elupaiku ja pesi, korjata nende mune, tuua neid kaasa koju ning tekitada neile kahju muul viisil;
- * kahjustada looduskaitseobjekte ja kaitstavaid liike;
- * kasutada mootorsõidukeid seal, kus see on keelatud;
- * saastada loodust.

Igaüheõigus kehtib ka kõigi Eestis seaduslikul alusel viibivate välismaalaste ja muude isikute kohta.

Seadusandlus:

Asjaõigusseadus;
Haldusõigusrikkumiste seadustik;
Jahikorralduse seadus;
Jahiseadus
Jäätmeseadus;
Kaitstavate loodusobjektide seadus;
Keskkonnajärelevalve seadus;
Kalapüügiseadus;
Kriminaalkoodeks;
Metsaseadus;
Päästeameti põhimäärus;
Veeseadus.